

Verlangen om mee te doen

Eerste van drie vieringen over 'Verlangen naar idealen

15 november 2015
Willem vd Meiden en Hans Opschoor

Lezing: Lukas 19, 1-10

Jezus nu kwam Jericho binnen en liep door de stad.
En kijk: een man die Zacheüs heette,
hij was een hoofdtollenaar en hij was rijk.
Hij zocht Jezus te zien, wie hij was.
Dat kon hij niet vanwege de menigte,
want hij had een geringe gestalte.
Hij liep voor hem uit en klom in een vijgenboom, om hem te zien,
want hij stond op het punt langs te lopen.
En toen Jezus aankwam op die plaats,
keek hij naar hem op en zei tegen hem:
"Zacheüs, haast je en kom naar beneden,
Want vandaag moet ik in jouw huis verblijven."
En hij haastte zich en kwam naar beneden
en hij ontving hem met vreugde.
Toen allen dat zagen klaagden ze en zeiden:
"Bij een foute man is hij binnengegaan om er te vertoeven."
Zacheüs stond op en zei tegen de Heer:
"Kijk: de helft van wat van mij is, Heer, geef ik aan de armen
En als ik iemand iets afgezet heb het viervoudige."
Jezus sprak tot hem:
"Vandaag is er bevrijding gekomen voor dit huis,
Want ook deze is een kind van Abraham.
De mensenzoon is immers gekomen
om het verlorene te zoeken en te bevrijden."

Amazing Grace

John Newton was een man die niet wilde deugen. Hij werd rijk in de slavenhandel. Hij bekeerde zich nadat hij een grote storm op zee ternauwernood had overleefd en werd activist tegen de slavenhandel en predikant, tot zijn dood in 1807. Enkele jaren na de beslissende storm in zijn leven schreef hij zijn beroemde lied Amazing grace, naar de tekst uit het Bijbelboek 1 Kronieken 17, waarin koning David zich erover verwondert dat nu juist hij en zijn geslacht door God zijn uitgekozen om grote daden in Israël te doen. Newton schreef het eerste couplet als volgt:

*Amazing grace (how sweet the sound)
that saved a wretch like me!
I once was lost, but now I am found,
Was blind, but now I see.*

Ik vertaal het even losjes:

Wonderlijke genade – wat een zoete klank –
Die een verschoppeling als mij heeft gered!
Eens was ik verloren, maar nu ben ik gevonden,
Ik was blind, maar nu kan ik zien.

U kent de melodie ongetwijfeld, al was het maar van Elvis Presley, Johnny Cash, Celine Dion, Mieke Telkamp en al die anderen die het hebben uitgevoerd. De meeste mensen vinden het een vrome draak van een lied. Ik ook, hoewel ik voor een goede uitvoering op doedelzak nog wel gevoelig ben. Het gaat me vandaag om die ene regel uit het eerste couplet: I once was lost, but now I'm found. Een simpele samenvatting van de kern van het optreden van Jezus, zoals beschreven in de evangeliën en met name dat van Lukas. Kijk maar naar Lukas 15 met zijn drie gelijkenissen: het verloren schaap, de verloren penning en de verloren zoon, met dezelfde slotregelregel, als de vader zegt: Deze zoon van mij was dood en hij is weer levend geworden, hij was verloren en is gevonden. Bijbelse bekering is niet vinden, maar gevonden worden. Verlieft worden op iemand, houden van iemand is vaak prachtig. Maar er zijn maar weinig momenten in een mensenleven die zo'n verpletterende indruk op je maken als het moment dat iemand voor jou kiest, jou kiest, onvoorwaardelijk. Hierover zo meteen meer.

Overweging

Verloren zijn en toch gevonden worden. Toch mee mogen doen. Zoals de kudde van honderd schapen niet compleet is zonder dat ene schaap. Zoals die ene penning het tiental compleet moet maken. Zoals de ene Zoon gevonden moet worden om de verzoening compleet te maken. De foute zoon mag meedoen, moet meedoen. Ook in ons verhaal een foute man, een tolheffer voor de keizer van Rome, gehaat en gevreesd, een collaborateur met de bezetter. Maar hij wil Jezus zien, zien wie hij is. Maar hij ziet niets, want hij is klein van stuk. Dus zoekt hij het hogerop. Om hem te zien. Zoals de blinde bedelaar langs de kant van de weg gezien wordt en gehoord wordt en zelf moet kunnen zien om niet naast de weg te zitten, maar er te gaan staan en de weg te gaan. Zien is kennen, zien is weten, zien is doen. En ook deze foute man – zo noemen de omstanders hem, fout, een zondaar – wil zien. Maar hij ziet niet, hij wordt gezien. Hij bekeert zich niet terstond, hij keert zich niet om van zijn foute wegen, maar hij wordt bekeerd, daar in die boom. En Jezus haalt hem erbij, naar beneden, en nodigt zichzelf bij hem uit. Want dan hoor je erbij. En Zacheüs haast zich naar beneden en ontvangt hem van harte. Dat hij bekeerd is, dat hij omgekeerd is op zijn weg, dat hij gezien en gevonden is, blijkt meteen, want hij begint dingen te beloven die nog niemand hem ooit heeft horen zeggen. De grote messiaanse verdeling wordt door hem terstond ingezet. Vandaag is er bevrijding gekomen in dit huis, zegt Jezus. Ook deze hoort erbij, want, zegt Jezus, ik ben gekomen om te zoeken wat verloren was en die te vinden en te bevrijden.

Georges Casalis leefde van 1917 tot 1987. Hij was een protestantse dominee in Frankrijk, studeerde bij de beroemde Karl Barth in Bazel en was actief in het linkse verzet in de oorlog. Op het eind van zijn leven beheerde hij de ene helft van het jaar het kleine museum in Calvijns geboortestadje Noyon – hij woonde erboven met zijn vrouw Dorothée in een piepklein flatje – de andere helft van het jaar zette hij zich in voor de armen in Latijns-Amerika, als protestantse dwaalgast tussen katholieke bevrijdingstheologen. Ik had het voorrecht hem te leren kennen: een beminnelijke, bijna karikaturaal calvinistisch-sobere man, strijdbaar, maar ook mild en vol mededogen. En altijd met zijn Dorothée. Hij stierf in het harnas, gastcolleges gevend in Nicaragua.

Eén episode uit zijn rijke leven heeft me enorm voor hem ingenomen. Als verzetsstrijder-dominee was hij in mei 1947 bezig mee te helpen om slachtoffers uit het Franse verzet in concentratiekamp Buchenwald te identificeren. Een naargeestig werk. Er is een foto van: de dominee op de rug gezien tussen de stoffelijke resten met een borrelfles naast zijn stoel. Die fles was nodig. Nog terwijl hij daar bezig was met zijn lugubere werk werd hij gevraagd om predikant te worden in Berlijn en om daar pastorale zorg te verlenen in de gevangenis van Spandau. Daar zaten de veroordeelden van Neurenberg gevangen die aan de galg waren ontkomen. Hij kon niet weigeren, vond hij, en vroeg zijn leermeester Karl Barth om raad. Hoe moest hij preken? Dezelfde preek binnen én buiten de gevangensmuren, adviseerde Barth. Want het evangelie geldt allen, niemand uitgezonderd. Zo zorgde deze verzetsstrijder, die talloze vrienden aan de nazi's had verloren, voor het zielenheil van zijn vijanden. Vooral de relatie met Albert Speer, Hitlers bouwmeester en minister van wapenning, die levenslang had gekregen, werd intens. Speer kreeg van Casalis de hele Kirchliche Dogmatik van Barth te lezen – een toen al fors uitdijende serie boeken – en werd erdoor geraakt. Speer worstelde met zijn schuld en Casalis was met Bijbel en Barth zijn gesprekspartner en pastor. Hij was ook

advocaat van de duivel als Speer zich te gemakkelijk verontschuldigde. De drie jaren dat hun contact duurde hebben op zowel Speer als Casalis grote invloed gehad. Hij kon niet weigeren deze foute man te begeleiden, vond Georges Casalis, want wie dood is moet levend worden, wie verloren is moet gevonden worden en bevrijd. Iedereen mag meedoen. Zo, op zijn manier, keerde hij de vijand de linkerwang.

Het klinkt passief: gevonden worden, bekeerd worden, bevrijd worden. Maar ik vind het troostend, meer troostend dan: jezelf moeten hervinden, je moeten bekeren, jezelf moeten bevrijden. Dat je daartoe in staat wordt gesteld omdat je al gevonden, bekeerd, bevrijd bent, dat is een wonderlijke weelde. Zoals een liefde of een vriendschap die je krijgt, die je overkomt – hier: alsjeblieft, gratis en voor niets! – een weldaad is, een ongekend geschenk. Dat heet vanouds genade, gratie: Amazing grace.

Amen

Willem vd Meiden